

Útmutató ügyvédek számára a gyermekáldozatokkal végzett büntetőeljárási munkához

Maria Doichinova
Center for the Study of Democracy

FOSTER projekt - Fostering Child-Friendly Legal Environments through collaborative networks
(101160568 – FOSTER – JUST-2023-JACC-EJUSTICE)

D3.3 teljesítés: Child friendly justice guides - Guide for Lawyers Working with Child Victims in Criminal Justice Proceedings (Útmutató ügyvédek számára a gyermekáldozatokkal végzett büntetőeljárás munkához)

Szerző: Maria Doichinova, Center for the Study of Democracy

2026. Március

A kifejtett nézetek és vélemények kizárólag a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Bizottság Jogérvényesülési és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság hivatalos álláspontját. Ezekért sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem vonható felelősségre.

Ez a [Creative Commons Attribution NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) alapján használható.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	3
Gyermekközpontú szemlélet: Útmutató büntetőeljárásban érintett gyermekáldozatokkal dolgozó ügyvédek számára	4
Bevezetés	4
A jogi gondolkodás átalakítása: a formális tudatosságtól a strukturális éberségig	5
A részvétel újragondolása: a meghallgatáshoz való jog mint folyamat	6
Trauma, emlékezet és a bizonyítékok értelmezése	8
A meghallgatás tudománya és az eljárás minősége	8
Interdiszciplináris kompetencia mint a jogosultságok biztosítója	10
Strukturális sérülékenység és törvény előtti egyenlőség.....	11
Etikai feszültségek a gyermekek képviselői során: lojalitás, függetlenség és szakmai készségek	13
Zárszó	14

Gyermekközpontú szemlélet: Útmutató büntetőeljárásban érintett gyermekáldozatokkal dolgozó ügyvédek számára

Bevezetés

A FOSTER projekt a sértettek jogainak Európai Unión belüli érvényesítésével kapcsolatos régóta fennálló, rendszerszintű problémára reagál: arra, hogy a jogalkotás eredményei nem mindig eredményeznek következetesen gyermekközpontú eljárási gyakorlatot a bűnügyekben. Bár a 2012/29/EU irányelv rögzíti a sértettek jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályokat, és külön garanciákat is tartalmaz a gyermekáldozatokat illetően, a kutatási eredmények és a szakmai tapasztalatok azt mutatják, hogy a tagállami végrehajtás egyenetlen. A projekt a képzési szükségletek átfogó felmérése, interdiszciplináris együttműködés és nagyléptékű ügyvédi készségfejlesztés révén nem pusztán az ismeretszintet, hanem a szakmai kultúrát is fejleszteni kívánja. Azáltal, hogy a jogi szakembereket traumaérzékeny szemlélettel, eljárási éberséggel és interdiszciplináris kompetenciákkal ruházza fel, a projekt hozzájárul ahhoz, hogy az igazságszolgáltatási rendszerek az EU alapjogi kötelezettségvállalásainak megfelelően fejlődjenek.

Ez az útmutató a képzések során felhalmozott tudást, reflexiókat és tanulságokat rendezi egységes keretbe, és alakítja strukturált szakmai fejlesztési anyaggá. Míg az interaktív alkalmak teret adnak a párbeszédnek és a tapasztalati tanulásnak, a maradandó tudás a fogalmi keret elsajátítását is igényli. Ez a dokumentum ezért abban segít, hogy a jogi szakemberek az elszigetelt képzési elemeken túllépve, jobban elmélyíthessék a gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó tudásukat. Meghatározza azokat a tudásterületeket, szakmai készségeket és reflexív attitűdöket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy az uniós normáknak ne csupán az ismerete, hanem a következetes gyakorlati alkalmazása is megvalósuljon.

Az uniós jog alkalmazása és a bíróképzés támogatása

A 2012/29/EU irányelv minimumszabályokat állapít meg az áldozatok jogaira, támogatására és védelmére vonatkozóan, és külön rendelkezésekben foglalkozik a gyermek sértettek sérülékenységeivel.¹ A jogszabályok átültetése önmagában azonban

---

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaival, támogatásával és védelmével kapcsolatos minimumszabályok megállapításáról, valamint a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, 22. cikk. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&qid=1719271839474>

nem garantálja a hatékony végrehajtást. Az irányelv kifejezetten elismeri a szakmai képzés jelentőségét annak biztosításában, hogy az áldozatokkal tiszteletteljesen és megfelelő módon bánjanak.² Hasonlóképpen, az uniós igazságügyi képzési stratégia is hangsúlyozza, hogy az uniós jog egységes alkalmazásához magas színvonalú, gyakorlatorientált képzés szükséges.³

Ez az útmutató e célok megvalósításához azzal járul hozzá, hogy a jogi kötelezettségeket szakmai gondolkodási mintákká és alkalmazott kompetenciákká fordítja le. Támogatja az ügyvédek abban, hogy az uniós normákat gyakorlati igazodási pontokként építsék be a mindennapi eljárási döntéseikbe.

A jogi gondolkodás átalakítása: a formális tudatosságtól a strukturális éberségig

A FOSTER képzési szükségletfelmérésének visszatérő megállapítása⁴, hogy a jogi szakemberek általában tisztában vannak a sértetti jogokat garantáló normákkal, de ezeket nem építik be szisztematikusan az eljárási stratégiába. Ez arra mutat rá, hogy az igazságszolgáltatási rendszerekben gyakran egyszerre vannak jelen fejlett jogi keretek és olyan rutinszerű eljárási gyakorlatok, amelyek akaratlanul is gyengíthetik a gyermekek szükségleteit szem előtt tartó célkitűzések megvalósulását⁵.

A 2012/29/EU irányelv előírja, hogy az áldozatokat elismerjék és tiszteletteljes, szakszerű és megkülönböztetéstől mentes módon bánjanak velük. Gyermekek esetében e kötelezettség normatív súlya még nagyobb. Az irányelv továbbá egyéni értékelést ír elő a sajátos védelmi szükségletek meghatározására.⁶

---

² Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaival, támogatásával és védelmével kapcsolatos minimumszabályok megállapításáról, valamint a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, 25. cikk. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&qid=1719271839474>

³ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A jogérvényesülés biztosítása az EU-ban – a 2021 és 2024 közötti időszakra szóló európai igazságügyi képzési stratégia, COM/2020/713 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52020DC0713>

⁴ Alexopoulou, Natasha, Képzési szükségletfelmérés – összesített jelentés, CECL, 2025. Összehasonlító jelentés: https://jog.tk.elte.hu/uploads/files/FOSTER_D2_1_TNA_consolidated_report_vf.pdf (angol nyelven).

⁵ London, K., Bruck, M., Ceci, S. J., & Shuman, D. W. (2005). Disclosure of child sexual abuse: What does the research tell us about the ways that children tell? *Psychology, Public Policy, and Law*, 11(1), 194–226. and Dimitriou K, Efthymiou V, Fragkou K, Peyron P-A, Martrille L, Baccino E, Bacopoulou F, Papadodima S. Forensic Perspectives on Child Sexual Abuse Disclosure in Greece: A Retrospective Study. *Pediatric Reports*. 2026; 18(1):12. <https://doi.org/10.3390/pediatric18010012>

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról, valamint

A szükséges szemléletbeli váltás egyszerre finom és mélyreható. A jogokat nem úgy kell kezelni, mint statikus garanciákat, amelyek érvényesítését eleve feltételezzük az eljáró hatóságok részéről. Az ügyvédnek ehelyett a strukturális éberség pozícióját kell felvennie, és folyamatosan vizsgálnia kell, hogy az adott eljárás valóban tükrözi-e az uniós normák védelmi szellemét.

Képzeljünk el egy olyan helyzetet, amelyben egy 14 éves, családon belüli erőszak áldozatává vált gyermeket a rendőrség előzetes pszichológiai támogatás nélkül hallgat meg, majd később beidéznek tanúskodni egy hagyományos tárgyalótermi környezetben. Dokumentált egyéni felmérésre nem kerül sor. Formális nézőpontból az eljárási lépések hiánytalanul megtörténtek. Gyermekközpontú szemlélettel viszont több alapvető garancia hiánya is feltűnik.

A strukturális éberség az ügyvédtől azt követeli meg, hogy:

- észlelje az egyéni értékelés hiányát vagy elégtelenségét;
- előre lássa a tárgyalótermi jelenlétből eredő lehetséges károkat;
- proaktívan kezdeményezze a védőintézkedéseket;
- érveit a gyermek mindenek felett álló érdekére és a másodlagos viktimizáció megelőzésére építse.

Ez a gondolkodásmódbeli váltás a gyermekbarát jogi gyakorlat egyik alapköve.

A részvétel újragondolása: a meghallgatáshoz való jog mint folyamat

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 12. cikke kimondja, hogy a gyermeknek joga van véleményét szabadon kifejezni, és azt életkorának és érettségének megfelelő súllyal kell figyelembe venni.⁷ A 12. számú általános kommentár azt is hangsúlyozza, hogy a részvételnek valóságosnak és hatékonynak kell lennie.⁸ A gyermekeket képviselő ügyvédek számára ezek nem elvont elvek, hanem a mindennapi gyakorlatban érvényesítendő szakmai kötelezettségek.

---

a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, 22. cikk. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&qid=1719271839474>

⁷ Egyesült Nemzetek Szervezete, A gyermek jogairól szóló egyezmény, elfogadva: 1989. november 20. <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%C3%A9ny-a-gyermekek-jogair%C3%B3l.pdf>.

⁸ Gyermekjogi Bizottság, 12. számú általános megjegyzés (2009) a gyermek meghallgatáshoz való [jogáról](#), CRC/C/GC/12, 2009. július 20. <https://digitallibrary.un.org/record/671444?ln=en&v=pdf> (angol nyelven).

A FOSTER képzésszükséglet-felmérése, valamint a bolgár, szlovén, magyar és görög visszajelzések azt mutatják, hogy a szakemberek a gyermekrésztvételt gyakran kommunikációs technikákkal – különösen a meghallgatási készségekkel és a tárgyalótermi interakcióval – azonosítják. A résztvevők egyöntetűen több képzést igényeltek a gyermekek meghallgatását, a munkakapcsolat kialakítását, a fejlődéslélektant és a gyakorlati kommunikációs készségeket illetően. Ez a súlypont mutatja, hogy az ügyvédek a gyermekrésztvételt gyakorlati kihívásnak, nem pusztán eljárási jogosultságnak tekintik. Ugyanakkor a szükségletfelmérés azt is jelzi, hogy a valós részvétel feltételeinek megteremtéséről szóló strukturált felkészítés továbbra is korlátozott.⁹

A büntetőeljárásokban a résztvételt sokszor pusztán úgy értelmezik, hogy a gyermeknek lehetősége van kérdésekre válaszolni. A kutatások és a joggyakorlat viszont rendre azt mutatják, hogy a valós részvételhez a megfelelő környezetet is szükséges biztosítani: az érthető tájékoztatást, az érzelmi biztonságot, a bizalomépítést és a kiszámítható eljárást. Egy gyermek, aki először lép be tárgyalóterembe, szorongást vagy érzékszervi túlterhelést élhet át. Megfelelő előkészítés és támogatás nélkül maga a környezet is a kifejezés gátja lehet. Ilyen helyzetben a megszólalás formális joga még nem jelent tényleges résztvételt.

Ebből következően a gyermekek szükségleteit szem előtt tartó ügyvéd a részvételhez való jogot olyan folyamatként érti, amelyet tudatosan kell felépíteni. Ehhez szükség van arra a képességre, hogy az eljárási lépéseket az adott életkornak megfelelő nyelven magyarázza el, előre tisztázza a szerepeket és elvárásokat, azonosítsa a várható stresszforrásokat, és szükség esetén védőintézkedéseket kérjen. Ez magában foglalhatja a gyermekkel való előzetes találkozást, gyermekbarát helyiség vagy videókapcsolat útján történő vallomástétel kérését, illetve a pszichológiai támogató szolgálatokkal való együttműködést. A FOSTER visszajelzésekben erősen megjelenő igény a gyakorlati orientációra – ideértve a szimulációkat és az élményalapú tanulási formákat – arra mutat rá, hogy ezek a készségek nem feltételezhetők, hanem tudatosan fejlesztendők.

Fontos az is, hogy a gyermek részvétele az eljárás menetét érintő döntésekre is kiterjed. A valódi részvétel része, hogy a gyermek tájékoztatást kapjon az eljárási lehetőségekről, és véleményt nyilváníthasson arról, hogyan zajlik az eljárás. Előfordulhat például, hogy nem szeretne vagy úgy érzi, hogy nem képes többszöri kihallgatáson átesni, nyílt tárgyaláson vallomást tenni, vagy bizonyos személyekkel szembesülni. Az ügyvéd

---

⁹ Alexopoulou, Natasha, Képzési szükségletfelmérés – összesített jelentés, CECL, 2025. Összehasonlító jelentés: https://jog.tk.elte.hu/uploads/files/FOSTER_D2_1_TNA_consolidated_report_vf.pdf (angol nyelven).

feladata ilyenkor az elérhető garanciák ismertetése, a gyermek érettségének és megértésének felmérése, valamint – ha indokolt – az ellenvetések és preferenciák közvetítése a bíróság felé. Bár a gyermek álláspontja nem minden esetben döntő, figyelembe kell venni és kellő súllyal értékelni. A részvétel tehát nemcsak arra vonatkozik, hogy mit mond a gyermek, hanem arra is, milyen feltételek között kéri őt a megszólalásra.

Trauma, emlékezet és a bizonyítékok értelmezése

Az egyik legjelentősebb terület, ahol a képzésnek át kell alakítania a szakmai gondolkodást, a trauma és az emlékezet kérdése. Az empirikus kutatások azt mutatják, hogy a traumatikus élmények töredezetté tehetik az emlékezeti kódolást és előhívást, ami hatással van az elbeszélés koherenciájára.⁷ A gyermekek élénken idézhetnek fel érzékszervi részleteket, miközben nehezen tudják időrendbe szervezni az eseményeket. Az érzelmi zsibbadtság (*emotional numbness*) súlyos distresszel is együtt járhat.⁸

Traumaérzékeny tudás hiányában az ilyen reakciókat könnyen félreértelmezhetik olyan kontradiktórus rendszerekben, amelyekben a lineáris következetesség előnyt jelent.

Ugyanakkor a FOSTER szükségletfelmérése és a résztvevői visszajelzések világos és ismételt megfogalmazott igényt mutatnak azokra a készségekre, amelyek a traumaérzékeny jogi gyakorlat központi elemei – különösen a kommunikáció, az empátia, a pszichológiai tudatosság és a biztonságos eljárási részvétel terén. A hiányosság a fogalmi területen mutatkozik és inkább rendszerszintűnek, semmint esetlegesnek látszik: az ügyvédek gyakorlati eszközöket kérnek, de a strukturált traumaérzékeny keretek nem épülnek be következetesen a meglévő képzésekbe.

A traumakutatás jogi érvelésbe való integrálása tisztességesebbé teszi az eljárást. Nem lazítja a bizonyítási mércéket, hanem a tudományos ismeretek fényében finomítja azokat.

A meghallgatás tudománya és az eljárás minősége

A FOSTER képzésszükséglet-felmérése, valamint a bolgár, görög, magyar és szlovén nemzeti képzések értékelése alapján a gyermekekkel való kommunikáció az ügyvédek szemében az egyik legnehezebb része a gyermekekkel kapcsolatos eljárásoknak, ahol igen sok múlik a készségeken. Bár a dokumentumok nem tartalmazzák a meglévő igazságügyi meghallgatási gyakorlatok részletes szakmai kritikáját, egyöntetűen rámutatnak a gyakorlati felkészültség jelentős hiányaira.

A résztvevők minden országban a gyermekáldozatokkal való kommunikációt, a meghallgatások lefolytatását, a meghallgatási protokollok megértését és a gyermekkel való munkakapcsolat kialakítását nevezték meg a leghasznosabb és legrelevánsabb témák között. A további javasolt témák közül a gyakorlati készségek fejlesztése – a szimulációkat is ideértve – emelkedtek ki. Feltűnő, hogy a szigorúan vett jogi témák ritkábban jelentek meg, mint a kommunikáció, a pszichológia és a kapcsolati kompetenciák. Ez arra utal, hogy az ügyvédek nem elsősorban a doktrinális tudásukat érzik hiányosnak, hanem azt a képességüket, hogy az eljárás céljának megfelelő módon lépjenek kapcsolatba a gyermekáldozatokkal.

Bár az „eljárás minősége” vagy a „forenzikus integritás” kifejezések nem mindig jelennek meg, a szimulációk és alkalmazott módszerek iránti következetes igény annak felismerését tükrözi, hogy a kommunikációs kompetencia nem fejleszthető pusztán elméleti oktatással. Az ügyvédek láthatóan tudatában vannak, hogy a kérdés minősége, a megszólítás módja és a gyermek fejlődési, illetve érzelmi állapotához való alkalmazkodás közvetlenül befolyásolja mind a vallomás megbízhatóságát, mind azt, hogy milyen élményt szerez a gyermek az igazságszolgáltatással kapcsolatban.

A dokumentumok az eljárási minőség rendszerszintű dimenziójára is rámutatnak. A szlovén résztvevők például az intézmények közötti együttműködésre, más szakemberek szerepének megértésére és a szektorközi koordinációra hívták fel a figyelmet. Ez azt jelzi, hogy az eljárás tisztességes volta nem kizárólag az egyéni kérdezőtechnikán múlik, hanem olyan összehangolt gyakorlatokon is, amelyek megelőzik az ismételt meghallgatásokat, az egymásnak ellentmondó megközelítéseket és a gyermekekre nehezedő szükségtelen stresszt.

Az, hogy a dokumentumokban nem tárgyalják részletesen például a sugalmazást, a rávezető kérdéseket vagy a bizonyítékok szennyeződésének kockázatát, nem jelenti, hogy ezek ne lennének relevánsak. Inkább arról van szó, hogy a jogászok az eljárással kapcsolatos nehézségeket elsősorban a gyakorlat és a kapcsolatok szempontjából közelítik meg. A kommunikáció, a pszichológia és a szimuláció-alapú tanulás hangsúlyozása azt mutatja, hogy az eljárás minősége elválaszthatatlan a gyermekekkel való együttműködést illető szakmai jártasságtól.

Összességében a FOSTER eredményei azt mutatják, hogy az ügyvédek a meghallgatást az eljárás egyik kulcsmomentumának tekintik, amely speciális készségeket igényel, miközben úgy érzik, a jelenlegi képzési struktúrák erre nem készítettek fel őket kellőképpen. Ebben az összefüggésben az eljárás minősége nem pusztán a formális garanciák betartásán múlik, hanem a felkészült, a gyermekek szükségleteit szem előtt tartó és biztos szaktudással rendelkező jogi képviselő eredménye.

Interdiszciplináris kompetencia mint a jogosultságok biztosítója

Az európai standardok egyre inkább integrált, több ágazatot összekapcsoló rendszerként közelítik meg a gyermekvédelmet és a gyermekbarát igazságszolgáltatást. Az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatása¹⁰ a koordinált és multidiszciplináris válaszok fontosságát hangsúlyozza, míg a Bizottság (EU) 2024/1238 ajánlása¹¹ arra hívja fel a tagállamokat, hogy strukturált, ágazatközi együttműködés révén erősítsék meg az integrált gyermekvédelmi rendszereket. Ezek a fejlemények egyértelmű irányt jelölnek ki: a gyermekek jogainak védelme nem egyetlen szakmai szereplő feladata, hanem közös, rendszerszintű kötelezettség.

A képzésszükséglet-felmérés és projekt során összegyűjtött résztvevői reflexiók azt mutatták, hogy az ügyvédek tisztában vannak azzal, hogy az intézményi széttagoltság alááshatja az eljárási garanciákat. A kommunikációs hiányosságok, a vallomástétel előtti pszichológiai felkészítés hiánya, az egymással párhuzamosan, össze nem hangolt időrendben zajló eljárások vagy a szakmai szerepek körüli bizonytalanság fokozhatja a gyermeket terhelő stresszt és gyengíthetik a jogi védelem hatékonyságát. Bár úgy tűnhet, hogy ezek a kérdések túlmutatnak a képviselőt szűken vett jogi dimenzióján, közvetlenül befolyásolják a gyermek azon képességét, hogy érdekmében és biztonságban vehessen részt az eljárásban.

Ezért a jövőbeli résztvevőknek nem szabad az interdiszciplináris tudatosságot elszigetelten megszerezhető készségnek tekinteniük. Ehelyett aktívan keresniük kell azokat a közös, több szektort összekapcsoló képzési lehetőségeket, amelyekben a gyermekkorú sértett körül dolgozó más szakemberekkel együtt vehetnek részt. A rendőrökkel, pszichológusokkal, szociális munkásokkal, bírakkal, ügyészekkel és áldozatsegítőkkel való közös tanulás lehetővé teszi az ügyvédek számára, hogy megértsék az intézményi feladatköröket, azonosítsák az együttműködés lehetséges hiányosságait, és kölcsönös bizalmat építsenek a szakmák között.

A vegyes szakmai csoportokban zajló képzés lehetővé teszi az ügyvédek számára, hogy megtapasztalják, miként hatnak az egyik területen hozott eljárási döntések a másik terület védelmi intézkedéseire. Egyúttal teret ad az elvárások tisztázására, a gyakorlati akadályok megbeszélésére és a valósághű forgatókönyvek több nézőpontból történő

---

¹⁰ Európa Tanács Miniszteri Bizottsága, A gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatás, 2010. november 17. <https://rm.coe.int/16806a4541>.

¹¹ A Bizottság (EU) 2024/1238 ajánlása (2024. április 23.) a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgáló integrált gyermekvédelmi rendszerek kialakításáról és megerősítéséről, C/2024/2680. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj/hun>.

feltárására. Az ilyen közös tanulási környezetek segítenek megelőzni azokat a félreértéseket, amelyek gyakran akkor keletkeznek, amikor a szakemberek egymástól elkülönült képzési kultúrákban működnek.

A Bizottság (EU) 2024/1238 ajánlása tovább erősíti ezt az irányt azzal, hogy ösztönzi a strukturált együttműködésre épülő integrált gyermekvédelmi rendszerek kialakítását. A több ágazatot összekapcsoló képzésben való részvétel ezért nem kiegészítő tevékenység, hanem konkrét módja annak, hogy az ügyvédek részt vegyenek az összehangolt, gyermekközpontú igazságszolgáltatási válaszok kidolgozásában. A közös képzés és reflexió révén az elszigetelt eljárási lépések koherens védelmi keretté alakíthatók, amely valóban a gyermek mindenképp felett álló érdekét szolgálja.

Strukturális sérülékenység és törvény előtti egyenlőség

A gyermekek nem absztrakt jogalanyokként lépnek be az igazságszolgáltatási rendszerbe. Olyan megélt tapasztalatokkal érkeznek, amelyeket társadalmi identitásuk, családi hátterük, fogyatékoságuk, migrációs helyzetük, nyelvük, társadalmi-gazdasági körülményeik és sok esetben a korábbi diszkrimináció vagy marginalizáció is alakított. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) dokumentálta azokat az egyenlőtlenségeket, amelyek a kisebbségi gyermekeket, a fogyatékosággal élő gyermekeket és a migráns gyermekeket érintik az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésben és jogaik gyakorlati érvényesülésében.¹² Ezek az egyenlőtlenségek nem formális jogfosztásból, hanem az eljárásokban, kommunikációs gyakorlatokban és intézményi kultúrákban gyökerező rendszerszintű akadályokból fakadnak.

Ez a helyzet az ügyvédektől szakmai nézőpontváltást kíván. Az egyenlő bánásmód nem feltétlenül eredményez egyenlő részvételt. Egy formálisan azonos eljárás eltérő hatásokkal járhat a gyermek képességeitől, sérülékenységétől és társadalmi helyzetétől függően. A gyermekeket képviselő ügyvédeknek ezért túl kell lépniük a tisztességes eljárás semleges, standardizált felfogásán, és inkább adaptív, kontextusérzékes megközelítésre van szükség.

Vegyünk például egy nemrég az országba érkezett migráns gyermeket. Nyelvi tolmácsolás biztosítható ugyan, de a kulturális árnyalatok, a tekintélyhez való viszony

---

¹² European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), Child-friendly justice – Perspectives and experiences of professionals on children’s participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States, Annex 2 – Indicator overview tables and national legislation and policies. 2015, <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/child-friendly-justice-perspectives-and-experiences-professionals-childrens> (angol nyelven).

vagy a kényszerű elvándorláshoz kapcsolódó trauma jelentősen befolyásolhatja a gyermek hajlandóságát vagy képességét a részvételre. Az ilyen esetekben a tolmácsolás nem pusztán technikai fordítási funkció, hanem egy szélesebb kommunikációs híd része. A képzés jövőbeli résztvevőinek törekedniük kell arra, hogy előre felismerjék ezeket a komplexitásokat, szükség esetén kulturálisan kompetens tolmácsolást kérjenek, az ismeretlen jogi fogalmakat érthetően magyarázzák el, és ne feltételezzék automatikusan a megértést, hanem ellenőrizzék is azt.

Hasonlóképpen, egy kognitív vagy fejlődési fogyatékossgal élő gyermeknél szükség lehet a kérdezés ütemének módosítására, egyszerűbb magyarázatokra, ismétlésre, vizuális segédeszközökre vagy strukturált szünetekre. Ilyen alkalmazkodás nélkül a gyermek meghallgatáshoz való joga könnyen szimbolikussá válhat. A részvétel megértést igényel, a megértés pedig alkalmazkodást. Az ügyvédeknek ezért arra kell törekedniük, hogy felismerjék, mikor szükségesek eljárási igazítások, és határozottan szót kell emelniük ezek érdekében akár a tárgyalóteremben, akár a nyomozati szakaszban.

A strukturális sérülékenység halmozódhat is. Előfordulhat, hogy egy gyermek egyszerre tartozik etnikai kisebbséghez, intézményi ellátásban él, és pszichés distresszt tapasztal. A jövőbeli résztvevőknek igyekezniük kell felismerni, hogy a sérülékenység ritkán vezethető vissza egyetlen tényezőre. Az interszekcionalitás nem elvont tudományos fogalom, hanem létező körülmény, amely meghatározza, hogyan élik meg a gyermekek a jogi eljárást. Ha nem gondolunk előre az összetett akadályokra, az akaratlanul is újratermelheti az egyenlőtlenséget.

A jogi kompetencia ezért ezen a területen előzetes alkalmazkodást kíván. Megköveteli, hogy az ügyvédek föltegyenek néhány lényeges kérdést az eljárást illetően: Teljes mértékben érti-e a gyermek a folyamatot? Valóban érthetőek-e a magyarázatok? Megfélemlítő vagy túlzottan stimuláló-e a fizikai környezet? Befolyásolják-e kulturális előfeltevések a hitelesség megítélését? Elegendő idő áll-e rendelkezésre az érdemi részvételhez? Ezek a kérdések a képviselőt reaktív érdekvédelemből proaktív garanciává alakítják.

A jövőbeli résztvevőknek olyan képzési lehetőségeket is keresniük kell, amelyek konkrét és gyakorlatorientált módon foglalkoznak a diverz és sérülékeny csoportokkal végzett munkával. Ide tartoznak a fogyatékossgal élő gyermekekkel való kommunikációról, a kulturális közvetítésről, a traumaérzékenységről és az alternatív gondozási környezetben élő gyermekekkel való munkáról szóló modulok. Az interdiszciplináris nézőpontoknak – többek között fogyatékossgügyi szakértők, kulturális mediátorok és

gyermekpszichológusok bevonásának – való kitettség tovább erősíti az ügyvéd képességét az akadályok előrejelzésére és a védelmi stratégiák kialakítására.

Végső soron az e területen való kompetencia igénye annak a felismerését jelenti, hogy az eljárás tisztességes voltát nem az egyformaság, hanem az érzékeny reagálás teremti meg. A gyermek igényeire tekintettel lévő ügyvéd nem abból indul ki, hogy az eljárási keret eleve megfelelő. Ehelyett aktívan mérlegeli, hogy a struktúra valóban alkalmazkodik-e az előtte álló konkrét gyermekhez. Így a jogi képviselet nemcsak a papíron rögzített jogok kikényszerítésének eszközévé válik, hanem azok gyakorlatban történő, érdemi érvényesítésének biztosítékává is.

Etikai feszültségek a gyermekek képviselete során: lojalitás, függetlenség és szakmai készségek

A gyermekeket képviselő ügyvédeknek fel kell készülniük arra, hogy etikai szempontból különösen érzékeny terepen mozognak: olyan helyzetekben, amikor a képviseletet a szülők kezdeményezik vagy finanszírozzák, miközben az ügyvéd a gyermek iránt tartozik lojalitással. A Bulgáriában, Görögországban, Magyarországon és Szlovéniában tartott FOSTER-képzések során gyűjtött visszajelzések erőteljes igényt mutatnak a gyakorlati készségekre – különösen a kommunikáció, a kapcsolati érzékenység és a gyermekközpontú érdekvédelem terén. Ez az igény közvetlenül kapcsolódik a gyermek képviseletével járó összetett etikai problémák kezeléséhez.

Az ilyen helyzetekben az ügyvédnek már a kezdetektől fokozottan kell ügyelnie szakmai tevékenységének átláthatóságára. Az első alapvető készség a megbízás tisztázása: képesnek kell lennie, hogy érthetően elmagyarázza, ki az ügyfél, mit jelent a képviselet, és hogyan működik a titoktartás. Ennek része az is, hogy a szülők számára világossá tegye: ha ők kezdeményezték is a kapcsolatfelvételt vagy viselik az anyagi terheket, az ügyvéd a gyermek jogi érdekeit képviseli, és vele szemben terheli a lojalitási és titoktartási kötelezettség.

Ugyanilyen fontos az a képesség, hogy az ügyvéd másoktól független, a gyermek életkorához igazított kommunikációt alakítson ki a gyermekkel. Képesnek kell lennie olyan biztonságos tér megteremtésére, amelyben a gyermek indokolatlan befolyástól mentesen fejezheti ki a véleményét. Ehhez szükséges a fejlődési szint, az érzelmi kontextus és a családon belüli erőviszonyok iránti érzékenység. A visszajelzések mindegyik országban azt emelték ki, hogy a szakemberek éppen azért értékelik a szimulációkat és a tapasztalati tanulást, mert ezek a készségek pusztán elméleti

képzéssel nem sajátíthatók el. Egy másik lényeges kompetencia a szerepek elkülönítéséhez kapcsolódik. Az ügyvédeknek világosan különbséget kell tudniuk tenni az instrukcióalapú képviselet és a gyermek mindenképp felett álló érdekein alapuló képviselet között. Ha a megbízás a gyermek utasításainak követésére szól, az ügyvéd feladata a tanácsadás, a következmények elmagyarázása és a megalapozott döntéshozatal támogatása – nem pedig az, hogy saját megítélését állítsa a gyermek kifejezett kívánsága helyébe. Ha az ügyvédet a gyermek legjobb érdekének képviseletére rendelik ki, ennek a szerepnek is átláthatónak kell lennie és minden fél számára egyértelművé kell tenni.

A szakmai függetlenség megköveteli a határok kijelöléséhez kapcsolódó készségeket is. Az ügyvédeknek úgy kell kezelniük a szülői részvételt, hogy az konstruktív maradjon, de ne írja felül a gyermek részvételi jogait. Ez tiszteletteljes, ugyanakkor határozott kommunikációt, szükség esetén a képviseleti megállapodás írásbeli tisztázását és a szakmai-etikai normák következetes betartását igényli.

A részt vevő országokból érkező FOSTER-visszajelzések azt mutatják, hogy az ügyvédeknek éppen az ilyen alkalmazott kompetenciákra van igénye: olyan eszközökre, amelyek növelik az önbizalmat, javítják a kommunikációt és erősítik a valós eljárásokban nyújtott teljesítményt. A lojalitás és a függetlenség etikai dimenziójának kezelése ezért része a gyermekközpontú szakmai identitás kialakításának – egy olyan identitásnak, amelyben a jogi szakértelem, az etikai átláthatóság és a kapcsolati kompetencia együtt biztosítja az érdemi képviseletet.

Zárszó

A gyermekbarát igazságszolgáltatás a mindennapi szakmai gondolkodásban valósul meg. Azáltal, hogy az ügyvédek az uniós elvárásoknak az elemző reflexek és alkalmazott kompetenciák révén felelnek meg, közvetlenül hozzájárulnak a 2012/29/EU irányelv hatékony végrehajtásához és az uniós igazságügyi képzési stratégia tágabb céljainak eléréséhez.